

Dymyp diňlenýän hakykat / nowella

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Dymyp diňlenýän hakykat / nowella DYMYP DIŇLENÝÄN HAKYKAT

Dogrusyny aytsaň öldürýärler bu döwürde. Edil orta asyr eýyäminden biri gelip gulagyma çawuş çakan ýaly. Tisgindim. Garaňky gjäniň Aýy hem depämden aýpalta ýaly sallanyp dur. Misli obany çapawullamaga gelen galtamanlaryň garşysyna ýeke özi çykyp, çapylyp öldürilen garry atamyň hut özi gapdalyma gelip: «Heý, ogul, hakykaty aýtmakdan gorkup, gaçyp gideniňden dogry sözläp öleniň has abzalyrak» bolaýmasa diýýän ýaly. Men oňa näme diýeýin.

* * *

Dogryňy aytsaň öldürinenoklar, nasyňy çykaryp urýarlar. Cagalykda şeyledi. Klasymyzda hemmämiz Myratdan gorkýardyk.

Daýawdy. Mugallymlar bilen dep-deňdi. Onsaň ol käte oýun edip, «Hany, dawaý daşyma geçiň» diýip, klasyň ikinji, üçünji şeflerini güýç synanyşmaga çağyrar. Olar hakykatdanam ondan gorkýardylar emma şonda-da aýdanyna ýok diýmän, ýalandan daşyna geçip, urşan kişi bolýardylar, soñam ýeňlen bolýardylar. Myrat bolsa, mes, hahahaýlap gulyär.

* * *

O wagt hakykat näme, dogry söz näme, anyk manysynam bilemok. Hakykat hakykat. Dogry söz dogry söz.

Mekdebe gatnaýan. Okan bolýan. Mugallymlardan sapaklary öwrenýäs, öý işi yazýarys. Myratdan hem gorkup hormat edýärис. Okuwdan soñ öye. Mallara ot berip, suwa ýakmaly. Gyş bolsa, içigar suwy ýylydyp bermeli. Elim goşa bedreli, ugrumam kanala tarap. Doňup ýatandyr. Cagalaryň goh-galmagaly. Yzyma garaýan. Goňşularynyň çagalary. Deň-duş bary. Eh-e, şäherdäki daýzalarynyň ogly hem bar. Olar känlik, jagyl-jugul. İçinde biri ekabyrrak:

– Eý, Bekgi pökgi, Timurçik bilen uruşakmy – diýip, alkymyma dykylýar. – Timurçik şäherde karateýe gatnaýa.
– Men uruşjak diýdimmi?

Geýnüwlige Timurçik göwnüýetmez ýylgyrýär:

– Aýtdym-a, gorkýa diýip, ýörüň gaýdalyň-da. Serawno uruşmaýa, sebabı taýak iyjegini biliп dur-a.

Onuň bolup durşuny gözümiň gyýtagy bilen synlap durşuma ýene klasdaşym ýadyma düşdi. Myrat, Myrat...

* * *

Myrat Myrat martyşka, on baş kilo kartoşka diýyädik ýok ýerinde. Güluşerdik. Bir günem tutdy şol sözünün üstünde. Yakamdan towlap iki gezek dagy diwara süykäp aldy. Ýensäm awap gitdi. Gözlerime dagy ýaş tegelendi öydýän. Gaty gaharym geldi. Ol bolsa entegem ýakamy sypdyrarly däl. Bir emel etdim, taýak iýmejek bolup gollaryny tutdum. Golumy silkip aýyrdы. Arkasyna aýlanyp, ýene gollaryny gaňryp saklamaga çalyşdym. Emma Myrat öküz ýaly güýcli. Gyp-gyzyl bolup dyzaýar. Ahır

gúyjüm galmady, bize tomaşa edip duranlara bagyrdym:

– Geliň-ä, doganyň depeýinler, urup ýykyň şu wagt.

Başga wagt başarmajaklaryny bildilermi, hemmesi ala-gupürdi bolup üstümüzden indiler. Myradam menem aşakda galdyk. Haýsy ýumruk salýar, haýsy depýar. Klasa girmäge jaň bolup gidipdir. Hiç kim bilenogam. Men ahyr gyra özümi atdym. Oglanlaryň aşagynda Myrat zörledip aglayardy. Ahyr oglanlar aýryldylar. Myrat aglap, içini tutup otyrdy. Akgy maymyn diýýän klasdaşy myself ýuwaşjadan oña golaýlaşdy:

– Myrat, niräň agyrýar?

Myrat oña seredip:

– Göbegimiň ýanyna biriniz-ä erbet depdiňiz. Ýaman agyryp dur. Akgy ýaramsaklyk edip, penjeginiň kisesinden aşyk ýaly köke çykardy:

– Me, şuny iýäysene, häzir gowlaşar.

* * *

– Timurçık ursana şuny! Näme agzyna bakyp dursuň?

Timurçık edil alkymyma dykylyp:

– Görelimi – diýýä. Men:

– Tapawudy ýok- diýýän. – Ýöne gapdalyňdakylar goşulmasynlar.

Gonşmyzyň ogly Söýün:

– Seni Timurçigiň özi hem bir zat edýär-how, Bekgi pök-gi – diýip, gaharymy getirjek bolýar. – Güýcli karatist ol. Basym gara guşak alýar.

– Näme guşak alsada, bire-bir çyksyn. Men şundan galsammara öye baryp çörek iýmeýän.

Timurçık ýalandan gülen boldy. Uruşmaga meydan açdylar. Daşymza tegelendiler. Urşup başladygam welin Söýün goşulyp gitdi. Ýogsa Timurçık goşulma-da diýdi. Ýaranjaňlyk edýän ýaly, arkamdan gelip birki ýola depdi. Gaty agyrmasa-da gaharym geldi. Elime ilen zat bilen aýlap saldym. Galaýy bedräüm zaýa boldy.

Soň men belent yere çykyp, oña barybir dogrusyny aytdym:

– Ey samsyk Söýün, sirke basan gara goýun. Meni diňle, Timurçık ertir gider. Dayzaň maşynly dosy gelip äkider. Sen

meň goňşym-a, sen hiç ýere gideňňoga. Malyatagyňyzdan ders çykaryşmaly bolanda Timurçik kömek edenoga. Iki bolup ders çykaramzokmy. Körek ogurlamagada bile gidýäs-ä. Samsyk sen Söýun!

* * *

Aklyma sygydyryp bilmeyän bir hakykatym bar. Ony entek hiç kime aydamogam. Şol wagt aýtmadym, indem aytsam däl. Kakam türmede, ejem pahyram yarawsyz. Öýüň bar ýuki egnimde diýen ýaly. Öýüň gutarmaýan işinden sysam gapdalymyzdan geçýän kanala balyk tutmaga eňyän. Iki ćeňňegim bar. Bir lakga için biri maýda balyklara. Kanalyň aňry tarapy pagta atyz. Hally däli bilen Ogultäç gelnejäniň potrat ýeri. Yaz gelse, şol ýerde ýatyp turýarlar. Depesinden gum sowrup işleyärler pahyrlar. Özlerem bizden beter garyp. Hally akgam wino içýär. Ogultäç gelnejem halamasada içýär. Aý garaz pagta otap, ýekeläp ýadasalar kanala gelip salkynlap gidýärdiler. Äri suwuň içinde samsyklyk etjek bolsa, betlenip gygyrýar. Suw ýaly arassa yerde şuňňaly iş edilermi, aýryl ýerçeken. Hally däli-dä kikir-kikir gülýär. «Dursana, 0kgam – diýýär, – suwda ýaman gowy gidýä. Akar suwa haram ýokmaz diýýä, gel-lä, 0kgam».

Ogultäç gelnejem gaty akyllı. Etmez. Hally akgam, dogry hereket etmese, çekinip durmaz, göni patyladyp aýdar. Şonuň üçin taýak iýyän wagty az däl.

Şol günem bir zadyň üstünde ýaman tersleşdiler. Hally däli diýseň däli. Düye ýaly baý düwledi. Ogultäç gelnejemem baý gygyrdy. Sesleri ýatmady. Birdenem Hally akgam kanalyň raýsyna dazlap çyky, elinde hem üç ýaşlaryndaky kiçjikje gyzlary. Çagajyk bir çyrlaýa bir çyrlaýa. Oňa bamyňam diýenok. Ezeneginden tutup gelýän çagasyň kanalyň suwuna zyňyp goýberdi. Bir zatlar diýip gygyrýar, sesem aýylganç. Şol wagt näme diýyäninem aňşyramok. Çagajyk suwa pöňk etdi-de, çümüp gitdi. Suwa özümi okladym. Çagajyk hiç ýerde ýok. Erbet gorkdum. Suw ýuwutdyn gark bolmanyň bări ýany boldum özümem. Bir görsem çagajyk meň ćeňňek guran ýerimden galkyjyklap

çykaýmazmy. Wah-h, neresse çaga zyñdym şol tarapa. Suwdan alyp, gyra çykdyň. Dem-düýt ýok, agyz-burunjugy göm-gök gaýyr. Kinoda görenim ýadyma düşdi. Derrew başaşak edip, silkeledim. Oňa çen kanaldan urup geçen Ogultäç gelnejem ulyiline, uwlap ýetip geldi. Edil enesiniň sesini eşdip jana gelen ýaly çagajyk düwunip, suw gaýtaryp özüne geldi. Çagajyk näme bolanny bilmän aglaýardy. Enesem aglaýardy. Menem agladym. Yöne bu wakany hiç kime aýtmadym. Hally akgam şondan soň içmesini goýaýdy öýdýän. Ondan bäri näce ýyl geçdi. Şol çagajyk uly gyz bolup ýetişdi. Dört örüm saçly, bälçik gyz. Özümden kiçi inim gowy görýärmiş ony. Ogultäç gelnejemiň gyzam inimi ýaman görenokmyş. Saçykesilen.

* * *

Gyş gjeleri.

Başlasa gutarmany bilmeýän gyş gjeleri. Ejem ikimiz gürrüňleşip gjäni ýarpylap ýatarys. Oňa çenli jorap örýän ejeme kömekleşýän. Uzyn kelep bolup ýatan ýüplükleri ýumak etmek meň işim.

– Eje, – diýyän. – Şol öñki aýdyp bereniň bar-a?!

Ejem jorap örýän myhlaryndan gözünü aýyrman:

– Haýsy aýdyp berenim balam – diýip soraýar.

Men öñem nijezar diňlän gürrüñimi ýene ejeme aýtdyrasym gelýär:

– Şol gezek oba galyamanlar cozanda garry atam näme üçin beýlekiler bilen gaçyp gidäýmändir-dä – diýip, ahmyr bilen dodaklarymy gysýan.

Ejem işinden ünsuni bölmän:

– Aý balam, garry ataň ýetmiş ýaşyndaky aksakgal eken-dä şol wagt – diýyär. – Onsaň meň ýaly garryny näme edýä gelen ýagy diýip galyberipdir-dä.

Men durup bilmän ýene soraýan:

– Eje, obada garry atamdan başga ýekejede garry ýokmudyka. Onuň ýaly bolup obada başga hiç kim galmandyr.

Ejem hiç zat diýmän dymýar.

Menem näme diýjegimi bilemok.

* * *

Ýöne söñ-soñlaram kän oýlandym: garry atam oba galtamanlar
çozanda ýeke özi galyp olara hakykaty aýdan bolmaly. Meger
şonuň üçinem hakyny alan bolmaly.

Sylapberdi MUHAMOW.

07.08.23 ý. Klin. Leningradskiý şosse. Maýdanowa. Hekaýalar